



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 14. De restitutione circa bona corporis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

vinat, hoc est, ex bonis patrimonialibus, vt notauit S. 6. ius. qu. 3. ar. 1. & Cou. sup. & clarè colligitur ex 1. Cor. 9. quoniam beneficium debetur ratione officij, & iustus est, vt qui altari seruit, de altari viuat. Sed hac de re latè ad quintum Ecclesiæ præceptum.

CAPVT XIV.

De restitutione circa bona corporis. §. I.

De restitutione Homicidij.

- 1 Qui ratione homicidij tenentur restituere.
- 2 De falso teste in causa mortis.
- 3 De homicidio, cuius crimen alteri imputatur, & id occiditur.
- 4 Quando dicitur quis fuisse ex malitia causa falsæ existimationis erga alium habitæ.
- 5 An causa falsæ existimationis sit, qui occidit hominem, in quem alius minas iecit.
- 6 De occisore, qui non seruauit moderamen inculpate tutelæ.
- 7 Quantum tenetur talis restituere.
- 8 De occisore, qui fuga posset occisionem euitare.
- 9 Qui tenetur fugere aggressorem.
- 10 Quo iure ecclesiasticæ personæ tenentur fugere.
- 11 De occisore in duello.
- 12 De occisore, pro recuperandis bonis temporalibus.
- 13 De tali occisore, cum res ablata recuperari possit in iudicio.
- 14 De occisore inuasoris suæ castitatis.
- 15 De occisore inuasoris pro liberando innocente.
- 16 De occisore iam damnato à iudice.
- 17 Quantum pro homicidio, & mutilatione restituendum.

- 18 Quomodo restitutio facienda pro homicidio.
 19 An deficiente pecunia, teneatur homicidium restituere per orationem Deo fusam.
 20 Quibus facienda est restitutio homicidij.
 21 An pro iniuria restituendum parentibus occisi, vel mutilati.
 22 De occisore inuincibiliter ignorante.
 23 De ebrio occisore.

1 **Q**VÆSTIO. Quoniam inter bona corporis præcipuum est, bonum vitæ, pellem enim pro pelle dabit homo pro anima sua. Ita inter damna præcipuum est homicidium, & ideo de eo prius disseremus. Quæro igitur, qui ad homicidij restitutionem tenentur? **R E S P.** Responderem simul, sed quia perpes oratio solet fastidium parere, obnixè à te peto, vt de singulis, singulas proponas dubitationes.

2 **Q**VÆST. Quam restituendi obligationem habet falsus testis, ob cuius testimonium innocens ad mortem in carcere detinetur? **R E S P.** In primis tenetur meliori via impedire damnum. Si absque retractione è loco tuto illud impedire potest, non tenetur se prodere. Si non potest, & retractatio sola liberabit innocentem, tenetur cum quouis damno pecuniæ, aut famæ testimonium retractare. Si ex retractione pœna afficietur talionis, & pro innocente occidetur, adhuc se retractare ex communi sententia obligatur. Ita **Sot. 9 iust. qu. 6. ar. 3. Cordub. lib. 1. qu. 3. art. 3. & in sum. qu. 17. Med. Cord. de rest. qu. 3. caus. 4. ad 4. Cou. regul. pec. 1. p. num. 6. Nau. sa. 15. nu. 17. Tolet. lib. 2. ca. 3. nu. 2. 2.** Et probatur, quia licet vniuersusque propriæ magis, quam alienæ vitæ consulere debeat, id debet, cum non in causa est alteri amittendæ vitæ. Nam eadem proportio apparet inter vitam, & vitam, atque inter facultates, & facultates, famam, & famam, sed si quis causa est damni facultatum, aut proximi famæ, tenetur cum amissione propriæ famæ, & facultatum damnum refarcire, ergo &cæt. Hæc communis sententia intelligenda est de teste, qui ex malitiâ testimonium tulit, non vero ex ignorantia, vel inaduertentia leui, vt rectè notauit **Caict. 2. 2. qu. 70. art. 4.**

3 **Q**VÆST.

3 QVÆST. *Ad quid tenetur homicida, cuius crimen ab imputatur, & ob id occiditur?* RESP. Si causa non fuit malitia iniustæ, & falsæ imputationis, non tenetur damna innocentis personalia, tenetur tamen ad damna restituenda ex sententia iudicis hæredibus occisæ. Ratio est, quia ex natura rei tenebatur illa damna hæredibus restituere. Hoc inquam, intelligo, quando fuit iustus occisor, alioqui ad nihil tenetur.

4 QVÆST. *Quando censetur quis fuisse causa, ex materia falsa existimationis?* RESP. Cum aduerit ex adiunctis circumstantiis homicidium alteri imputandum, ut cum se induit illius vestibus, vel armis, aut aliquid egit iuste, unde probabiliter credebat futuram imputationem.

5 QVÆST. *Censeturne causa falsæ imputationis ille, sciens innocentem minitatum fuisse mortem alicui, & propterea minas homicidium nocte patratum illi imputandum, nihilominus occidit?* RESP. Si eo animo occidit, ut damnum inferret, res est certa, & ut causa damni teneatur illud refarcire. Ita Pedraca quem refert Eman. *capitulum. concl. 7.* cum communi. Si tamen non eo animo, temporis occasione & maiori opportunitate occidit, morus. negat Pedraca, & instruct quos citat Eman. tamen trepide loquitur. Verum tamen mihi videtur iam tunc teneri ad damnum, ut causa illius. Ita *Tr. lib. 2. cap. 1. num. 79.* quia illa præuisio fuit voluntaria, rem interpretatiue, & virtualiter damni intentio, & satis est ad restitutionis obligationem.

6 QVÆST. *Qui inuasorem occidit excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, teneturne ad restitutionem homicidii?* RESP. Quando moderaminis excessus, fuit mortale peccatum, tenetur.

7 QVÆST. *Quantum tenetur restituere, qui ita moderamen excessit?* RESP. *Nau. cap. 15. num. 26.* quantum, quantum, qui ut aggressor occideret, dedit opera. Dicendum tamen est cum *Sylu. rest. 2. quest. 2.* restitutionem esse culpæ æquiparandam, ac proinde iuxta confessarij arbitrium pro maiori, minorive culpa imponendam restitutionem. Doctissimus Peres dupliciter censuit esse imponendam, illa, qua imponitur

qui dedita opera occidit, quia duplo minor culpa.

8 QVÆST. *Qui inuaforem occidit cum posset fugere, quid tenetur restituere?* RESP. Certum cenleo cum *Sot. 5. iust. qu. 1. art. 8. Nau. cap. 16. num. 14.* posse quemuis sui inuaforem occidere, vt etiam pro defendenda sua re familiari. Dico igitur: Qui in fuga amitteret honorem, non tenetur fugere, & ideo si aliter honorem tueri non potest, quam occidendo, licet occidit, & nihil tenetur occiso aggressori restituere: Hæc est communis doctrina in scholis. Aduertit tamen egregiè *Sylu. rest. 3. quæst. 2. dict. 2.* nisi talis dedisset iniustam rixæ occasionem: tunc enim tenetur fugere, & si non fugiendo occidat, tenetur damnum restituere.

9 QVÆST. *Qui tenentur fugere aggressorem?* RESP. Clerici, & religiosi. Ratio est, quia imitationem Christi, & ex consequenti illius humilitatem profiteantur, ac proinde non vertitur eis dedecori, fugam capescere, & rixam ommittere, vt aggressor seruetur indemnis.

10 QVÆST. *Ex quo iure tenentur fugere?* RESP. Ex sola charitate. Et ideo si inuaforem occidant, nullam debent restitutionem.

11 QVÆST. *Teneturne ad damnum, qui prouocatus occidit alium in duello?* RESP. Minime, quia volenti, & consentienti, nulla fit iniuria: & ideo si ambo æquè se prouocent, neuter alteri tenetur: nam fit quasi implicitum pactum, quo sibi inuicem remittunt.

12 QVÆST. *Ad quid tenetur occisor alterius pro defendendis bonis temporalibus?* RESP. Pro defendendis bonis temporalibus, licet inuaforem occidere, & ideo occisor ad nullam tenetur restitutionem. Hæc est communis doctrina, quam refert *Sot. loco citato.* Hoc intelligo, si adsint debita circumstantiæ, quas numerat *Stuar. tomo de censuris disp. 46. sect. 2.* Prima vt defensio sit moderata, & pura. Secunda, vt aliter quam occidendo damnum impediri, aut recuperari nequeat. Tertia, vt illud rei familiaris nocumentum graue sit. Quarta, vt realiter, & iniuste inferatur. Quæ doctrina adeo vera est, vt liceat raptorem insequi, & sagitta transigere, si aliter res ablata recuperari non possit, vt notat *Sot. 5. iust. quæst. 1. art. 8. Toler. lib. 2. cap. 3. num. 409. Contra Couar. in Clement. Si furiosus, &*

D. Ant. 3. part. tit. 4. ca. 3. Secus tamen, si fur iam domi esset quietus, vel ad alia negotia diuertisset.

13 QVÆST. Quid censet, cum res ablata per iudicem recuperari possit? R. S. P. Res est summopere controuersa. Notantem partem tenuit Tolet. lib. 2. ca. 3. nu. 43. Barthol. in Clement. Si furiosus. ff. de sicariis, Sylu. excommunicatio 6. notabili 4. Affirmantem partem tenuit Caiet. 2. 2. qu. 64. art. 7. cum alijs. Mihi quidem cum distinctione loquendum videtur. Dico igitur, cum facilis erit recuperatio per iudicem, illicitum est raptorem occidere. Ita Sor. 5. in qu. 1. art. 8. cum plurimis Theologis, & Iuristis, quos refert. Illicitum inquam contra charitatem, quæ iubet leuissimum damnum pati, pro euitando maiori, aut saltem maximo proximi: sed leue damnum est; breui tempore carere rebus suis, maximum vero malum vitæ orbitas: ergo ex charitate tenetur quis carere breui spatio suis rebus, ne deuiet alterius occisionem. Illicitum etiam est contra iustitiam, quia nemini ex officio licet inferre grauissimum damnum proximo, pro euitando leui suo, alioqui proteruncio liceret raptorem occidere. Dico secundum. Cum difficillima speraretur ablatarum rerum recuperatio per iudicem, tunc si aliter, quam occidendo, non possiet quædam sua comparare, liceret occidere furem. Hæc manifesta est ex dictis.

14 QVÆST. Quid censet de occidente inuasorem suæ castitatis? R. S. P. Non peccat contra iustitiam, nec etiam contra charitatem, qui pro tuenda castitate, cum aliter se defendere nequit, turpem aggressorem occidit. Ita communis opinio cum Caietan. 2. 2. quæst. 64. art. 7. Tolet. lib. 2. ca. 3. nu. 393. Quod etiam verum est cum continens sperat se diuina gratia adiutum minime delectationi consensurum.

15 QVÆST. Qui non vitam, aut propria bona, sed innocenti vitam, aut bona defendendo, inuasorem occidit, cui tenetur restitutioni? R. S. P. Nulli. Ita decernitur cap. Dis. ad filio de sentent. excommun. in 6. per hæc verba, Licet cuiilibet suo vicino, & proximo pro repellenda iniuria suam impertire auxilium.

16 QVÆST. Ad quam restitutionem tenetur occisor, aut mutilator punitus iam à iudice? R. S. P. Ad damna ex homine occiso.

icidio subsequuta. Ita Nau. *cap. 25. num. 25.* Gom. *tomo 3. resol. cap. 3. nu. 37.* Couar. *2. resol. ca. 10. nu.* Instruct. *2. par. cap. 27.* cum alijs Ratio est, quia iudicialis poenitentia datur ad satisfaciendum iustitiae vindicativae, quo ad bonum commune: damnificator vero tenetur ex iustitia commutativa iure naturali ad satisfaciendum parti quo ad bonum particulare: ergo adhuc illa obligatio restat: haec autem non tollitur per legalem poenitentiam, nisi pars laesa contenta sit, ut nobiles viri contenti esse solent. Hinc colliges haeredes damnati per iudicem ad restitutionem damnorum teneri, quae ex damnationis crimine natae sunt, ut notat Nau. *sup.* sicut ad alia debita: Imo & filius, cum criminosis bona confiscantur. *L. Non possunt. L. in sum. ff. de iure fisci.* Notat tamen Arag. *2. 2. qu. 62. art. 2.* hoc intelligendum esse, quando bona damnati pervenerunt ad haeredes non successione haereditaria, sed libera legatione.

17 QVAEST. Quae restitutio facienda est pro homicidio, vel mutilatione? R E S P. In primis facienda est restitutio damnatorum omnium realium, ex eo subsequutorum *cap. finali. de iniur. & damno dato.* Inter damna numero in primis expensas curationis, victus, servitij. Deducito tamen inde sumptus, quos sanus faceret, ut notat Palud. *in 4. dist. 25. art. 2.* Sor. Sylv. & alij *supra* citati. Enumero deinde deformitatem, si ob eam nubere nequit, nisi cum maiori, aut minori dote data vel accepta: excessus enim restituendus, ut post alios notavit Arag. *citato loco.* Enumero praeterea lucra cessantia, cum ob mutilationem non potest artifex suum munus exercere, ut notant Maior. *in 4. d. 25. quest. 29.* Cuius sententia in eo mihi non placet quod dicat minuendum esse pretium laboris, quia otiosus est. Enimvero ille paratus est laborare, & iniuste prohibetur laborare, ut bene refellat Sor. Cou. & Tolet. citati. Merito quidem etiam inter damna adnumerat Scot. *supra* desolationem, & afflictionem mutilati. Enumera denique commendas, teneas, lucra scientiae, scilicet medicinae, legum & aliarum: quidquid enim in his iniuste fuit impeditum, restituendum est. Denique controuersia est, an pro vita, vel membro ipso absolute teneatur occisor, aut mutilator aliquid restituere. Negat Nau. *cap. 25. num. 22.*

multarum, vt ait, legum argumento. Tolet *lib. 1. cap. num. 80.* Pars tamen affirmans omnino asserenda cum D. Thom. 2. 2. *quest. 62. art. 2. ad primum.* Scot. *in 4. dist. quest. 3.* Caietan. *verb. restitutio. cap. 2.* Couar. 2. *resol. cap. num. 7.* Sylu. Arago. & alij communiter, cum quibus decernitur *L. Lusitana lib. 5. Ordin. tit. 35. §. 7.* determinat quantitatem pœnæ. Probatum aperte, quia dampnum personale est multo maioris æstimationis quàm reale. Quod si dicas non esse vitam pretio æstimabilem, absurdum dico cum Mercato, si ex eo, quod quis restituere nequit quantum debet, non teneatur restituere, quantum potest. Quare merito D. Thom. 2. 2. *quest. 62. art. 2.* inquit *Quando ad æquale non potest restitutio fieri, facienda est æquiualens, quoad possibile est.* Si quæ verò leges Cæsares contrarium decernere videantur, intelliguntur de æquili pretio, quod nullatenus reddi potest, nec debet.

18 QVÆST. *Quomodo restitutio facienda pro homicidio?*
RESP. De restitutione damnorum realium res est manifestata, facienda enim est per res pretio æstimabiles, pecuniam scilicet, & alia. Restitutio damni personalis facienda est occiso per elemosynas, orationes, & Ecclesiasticæ sacrificia, quæ proderunt defuncti animæ. Restitutio damni personali mutilationis facienda est per pecuniam vel rem aliam ipsi mutilato iucundam.

19 QVÆST. *Quid si non habeo expensas ad sacrificia, elemosynas, & aliorum, teneor ne ex iniustitia satisfacere per proprias orationes?* RESP. Teneor quidem. Ita inuenio apud Scot. *in 4. dist. 15. quest. 3.* Gab. Adrian & alios: præfertim cum causa sui, vt ille damnificaretur in spiritualibus, ne mirum ne maiori cum salutis cura moteretur. Quæ damna spiritualia, spiritualibus bonis sunt compensanda. Hæc ratio mouit Tolet. *lib. 4. cap. 2. num. 49.* ad hoc asserendum; ita inquit: *si verissimile erat, quod ille viuens pro suis peccatis satisfaceret, in melioremque statu discessisset, quam mea iniqua occisione discessit, teneor lege iustitiæ illum inuicem orationibus, & satisfactionibus meis, &c.* Probatum vero in totum, quia ea sola via possum restituere; ergo teneor.

20 QVÆST. *Quibus facienda est restitutio homicidii?*
RESP. Restitutio damni personalis, facienda est ipsi per-

sonæ læsæ, neque transit ad hæredes iure hæreditatis, ut probat Ledefm. 2.4. quæst. 18. art. 5. Probatur, quia restitutio boni, quod non transit ad hæredes, ad ipsos etiam non transit, sed vita, & membra non succedunt hæredibus iure hæreditario; ergo, &c. Confirmatur à simili, quia sicut vota personalia, & alia onera, non transeunt ad hæredes, ita neque honores. Transiret vero si iam de pretio, vel esset lata sententia, vel deductum pactum: tunc enim succedit, ut bona alia realia, inter quæ iam numeratur illud pretium.

21 *QVÆST. Fitne in homicidio, aut mutilatione ea etiam iniuria parentibus, ut debeatur illis satisfactio: RESP. Ledef. sup. anceps hæret; pars tamen affirmans videtur probabilior, & certa. Ratio esse potest, quia homo non est solum bonus sibi, sed parentibus, uxori, & filijs, ac illis aprus natus: sed huiusmodi bono orbantur iniuste ab homicida; ergo ab illo accepturi sunt satisfactionem; hæc autem non fit per satisfactionem iniuriæ personalis ipsi occiso, aut mutilato exhibitæ, ergo alia adhibenda. Ita colligitur ex Sor. 5. iust. quæst. 6. art. 3. & Aragon. citatis.*

22 *QVÆST. Qui inuincibiliter ignorans alium occidit, circa quem ita odio affectus erat, ut si eum agnosceret, libentius occidisset, tenetur ne quidquam restituere: RESP. Minime: Ita Nauar. lib. 2. rest. cap. 1. num. 60. quem citat, & sequitur Roder. cap. 1. 8. num. 5. Ratio est, quia ignorantia concomitans (sic eam appellant Theologi) non fuit causa dâni, sed ignorantia inuincibilis: ex ignorantia vero inuincibili, non oritur obligatio restituendi.*

23 *QVÆST. Qui ebrius alium occidit, aut mutilauit, ad quid tenetur? RESP. Si experimento iam compererat se vino madentem similia damna committere, & voluntarie se inebriauit, ad refarcienda damna obligatur: non tenetur vero, si id non expertus erat. Ita Castro. lib. 2. de Pœnali cap. 14. conc. 1. Nauar. lib. 8. ca. 1. num. 71.*

De restitutione adulterij. §. 2.

- 1 *Quæ restitutio debetur ratione occulti adulterij.*
- 2 *De restitutione pro filio adulterino.*
- 3 *Quomodo se gerere debet adultera cum filio adulterino.*

4 An teneatur filius adulterinus credere matri.

1 **Q**UÆSTIO. *Que restitutio debetur ratione oculi adu-
rri, ex quo nec proles, nec infamia sequuta sunt: R E S P.*

In praxi nulla quidem (quanquam secundum
iniuria sit gravissima) Ratio est, quia nullus, licet abie-
ctus homuncio, fieri sibi paritur talem restitutionem.
Ita Doctores communiter cum *Medin. inst. confes. lib.*
Arago, 2. 2. qu. 62. art. 6 Rod. cap. 204.

2 **Q**UÆST. *Quid restituere tenentur adulteri, quando
filius adulterinus putativo patri alendus supponitur pro
R E S P.* Si adulteri certi sunt de filio ex adulterio, uterque
tenetur ad expensas educationis. Ita *D. Anton. Sylva
Nau. cap. 16. num. 49.* & dicit esse communem. Ad eadem
tenentur, cum ab illis exponitur pro foribus hospitali-
alendus inter pauperes, nisi ipsi pauperes sint. Ratio est,
quia licet illi ad evitandam infamiam possint sibi im-
ponere, tenentur tamen, si diuites sint, illum alere: non
quanquam hospitale domicilium ad diuites sit subter-
gium, ad solos pauperes est domicilium, & ideo ut
domo sua ibi pauperes aluntur, diuites vero tantummodo
charitatis amplexu recipiuntur. Dixi, si certi sunt, quia
si dubitant, ad nil tenentur: in dubio enim melior est
conditio possidentis. Ita *Sylva. verb. adult. quest. 5. Tolet.*
Aragon. citat.

3 **Q**UÆST. *Quid facere tenetur adultera, ne adulterinus
filius cum alijs putativi patris hereditatem capiat: R E S P.*
Dico primo. Cum periculo vitæ adulterium manifestum
non tenetur, quanquam sciat suam manifestationem
profuturam, quia illi credent, & filius, & maritus. Ita
no. cent. Hoit. Panorm. ad cap. Officij, de pœn. c. rem.
Nauarr. cap. 16. numer. 44. Syl. adulter. §. 2. Medin. Cord.
lib. 1. quest. 31. & omnes in sequenti conclusione, citandi. Re-
sponsum est, quia nemo tenetur cum vitæ periculo corporis
fortuna bona restituere. Imo, ut notat *Aragon.* in citat.
euentu maritus, & filius ex charitate tenentur illi bonum
condonare pro seruanda vita. Dico secundo. Cum infamia
publica non tenetur adultera detegere adulterium, si
filius legitimus hereditate defraudandus etiam ipsius
adultera filius est. Est omnium quos citavi, & expressum
Cord.

Cordub. lib. 1. quest. 31. Probat, quia filius legitimus est in hoc euentu irrationabiliter inuitus, cum nesciat suo honori consulere, quem satis curat mater, adulterium tegendo. Et in hoc sensu intelligendi sunt, Scot. in 4. dist. 15. qu. 2. D. Anto. 2. p. tit. 10. ca. 8. §. 1. Caiet. verb. adult. Med. de rest. qu. 3. casu 4. Nauar. & alij. cum absolute affirmant non teneri matrem cum infamia detegere occultum crimen. Dico tertio. Cum periculo infamiae teneretur adultera detegere adulterium, quando filius defraudandus, solus est legitimus patris ex alia matre, & hæreditas est multum pinguis, pretiosiorque quam ipsius adulteræ fama. Ita Scot. in 4. d. 15. qu. 17. & à fortiori Adria. qu. 1. de rest. Maior. dist. 15. cum absolute affirmant teneri. Ratio est, quia licet fama ex natura sua nobilissimū sit omnium externorum bonorum, ut aurum pretiosissimum omnium metallorum: Tamen leuis tamen in singulari esse poterit, ut alijs bonis possit longe superari quemadmodum parua quantitas auri magna argenti, & uel copia. Dico quarto. Quando ob periculum vitæ, aut famæ adultera non tenetur adulterium detegere, tenetur vijs omnibus procurare, ne filij legitimæ hæreditate defraudentur, & ideo ex bonis paraphernalibus iacturam recompenfare: filium secreto admonere, si speret monitionem profuturam: aut ad religionis ingressum commouere. Ita Cardi. Tolet. lib. 5. ca. 11. nu. 5. Dico quinto. Hæc intelligenda sunt de adultera ex malitia: nam quæ per vim, aut fraudem, aut merum adultero consensit, ad nihil horum tenetur, quia nullam iniustitiam contra filium, maritumve commisit: non enim cum periculo vitæ aut infamiae tenetur eorum indemnitati consulere.

4 QVAEST. Teneturne filius adulterinus, credere matri ita affirmanti? R E S P. In primis in foro exteriori pro legitimo iudicandus est, ut probat Panormitan. cap. per tuas, de probation. Dico deinde, Si tales adsint rationes, & indicia, ut moralem certitudinem inducant, tenetur filius matri fidem adhibere, ut si illa tempus computet absentiae coniugis, sitque timorata conscientiae femina. Ac proinde tenetur filius bonis hæreditatis cedere, Ita communiter Doctores.

De restitutione stupri. §. 3.

- 1 Quis stuprator tenetur ad restitutionem.
- 2 Quis stuprator non tenetur ad restitutionem.
- 3 De stupratore importuno.
- 4 De stupratore fictè promittente scœmina futurum matrimonium.
- 5 De indicijs, ex quibus colligitur virginem vere suadentem, & involuntariam.
- 6 De stupratore ita subdole promittente, vt quamvis inæqualis esset, crederetur à virgine vere loquente, & ex animo.
- 7 De stupratore inæqualis conditionis, qui à scœmina imprudenter inæqualitatis inscicia putatur, ex animo loqui, cum fictè tamen loquatur.
- 8 Vnde excusatur stuprator fictè matrimonium promittens, & virginem decipiens.
- 9 De stupratore nobili vere pauperi virgini, & infirmo matrimonium promittente.
- 10 De stupratore violento.
- 11 De stupratore violento erga virginem, qua nupsit, ac si non esset violata.
12. De stupratore, qui sub promissione matrimonii stuprum obtinuit, & alteri scœminæ nupsit.
- 13 Quæ restitutio facienda parentibus, seu custodibus virginis violata.

QVAESTIO. Quis stuprator tenetur ad restitutionem?
RESP. In primis qui per vim, dolum, aut fraudem, & falsis persuasionibus puellam violavit. Conclusio est certa, & ab omnibus asserta, & manifesta. Itaque tenetur, aut illam ducere, aut dotare, vt possit alteri nubere, ita honeste, ac si esset virgo. Ita habetur *cap. si seducta* rit. Extr. de adulter & c. Peruenit eodem tit.

Secundo. Ad restitutionem tenetur, qui per vim & int.

& importunas preces stuprum obtinuit. Nimias vero, & importunas preces hic intelligo preces æqualis viri ad æqualem foeminam instantissimas, & sæpius repetitas, & inculcatas, similes ijs, quas habuit Dalila ad Samsonem. *Iudic. 15.* Sicuti eleganter describit diuinus Auctor, *Cumque molesta esset ei, & per multos dies iugiter adhareret, spatio ad quietem non tribuens. Excat.* Scio rem esse valde dubiam inter Auctores, contrariumque sentire Toleranum *lib. 2. cap. 3. nu. 444.* Salzedo in *pract. cap. 83.* Bannes *2. 2. quest. 62. ar. 2. dub. 7.* Sanches *disput. 10. nu. 5.* Quod probat, quia hæ nimie, & importunæ preces non videntur inuoluntarium constituere, quas supercilio contracto foemina à se possit retundere. Nihilominus nobiscum consentiunt Nau. *cap. 16. num. 17.* Cordub. *lib. 1. qu. 1. 3.* Med. in *sum. cap. 14.* & alij multi. Probatque Card. Tolet. *lib. 5. cap. 11. num. 1. ex cap. Si seduxerit. Ext. & c. Peruenit de adult.* Ita que quoties foemina consentit, vt præcise importunitatem, molestiamque subterfugiat, voluntati que stupratoris acquiescat, inuoluntaria consentit, & tacite ad retarciendum damnum stupratorem obligat, quia non libere donat, sed sub restituendi obligatione permittit auferri, vt cum quis à famulo peteret rem domini importune, & ille importunitatis molestia euictus fineret rem auferri, sinit enim cum restituendi onere, quia non donat. *Tertio,* Tenetur ad restitutionem dominus, qui per preces a puella, quæ illi reuerentiam debet, consensum extorquet. Ratio est, quia hæ preces saltem æquiparantur metui reuerentiali, & leui iniuste illato, extorta vero per talem metum restituenda esse in foro conscientie, docent Nau. *capit. 17. numer. 5.* Cou. *reg. pec. 2. p. §. 3. numer. 7.* Mol. *tom. 2. iust. tract. 2. disputation. 267.* Sylu. *verb. metus. & alij per multi.* Tenetur denique princeps, qui precibus solet minas adhibere, & non consentientibus acerbè sauire, si per tales preces stuprum obtinuit. Hæc à nemine negatur, quia vt notat, Sanches. *tom. 1. disputation. 7. numer. 5.* hæ preces æquivalent metui cadenti in virum constantem.

2. QVAEST. Qui stuprator non tenetur ad restitutionem?
RES P. Ille, cui puella libere consensit. Ita communiter Doctores D. Anton. *2. p. tit. 5. §. 1. Cord. lib. 1. quest. 13.* Nau.

cap. 2. & num. 16. Tolet. lib. 2. quest. 3. num. 435. Syl. Sor. alij cum Tolet. lib. 5. cap. 11. nu. 2. Probat. quia volens & consentienti nulla fit iniuria. Liberum vero consensum non tollunt aliquæ preces, & blanditiæ: nulla enim tam perfrictæ frontis pælla est, etiam vitiata quæ non rogari prius expectet, & blanditijs comparari. In foro tamen externo gravissimis pœnis afficitur talis stuprator, non solum per ius commune, sed etiam per leges Lusitanas quas videre est lib. 5. Ord. tit. 23.

3 QVÆST. *Ad quam restitutionem tenetur stuprator importunus?* RESP. In foro conscientie non tenetur puellam ducere, sed satis erit iniuriam resarcire & damnum subsequutum, iuxta prudentis arbitrium. In foro vero externo ex rigore iustitiæ satis est eam dotare ea dote, ut adipiscatur virum, qualem haberet virgo. Addit vero Navar. sub num. 17. restituendum etiam aliquid esse, pro verecundia, quam omni vita passura est.

4 QVÆST. *Ad quam restitutionem tenetur importunus stuprator fecte promittens, & illudens spe matrimonij factum?* RESP. Dico regulariter loquendo, teneri ad matrimonium contrahendum, nec aliter satisfacere. Ita D. Thoma in 4. dist. 24. qu. unica. Richard. ibid. art. 1. quest. 3. D. Anton. 2. p. tit. 5. cap. 6. Navar. cap. 16. numer. 180. Cord. lib. 1. quest. 3. & in sum. qua. 50. Henric. lib. 11. de matrimon. cap. 11. Instru. 1. p. cap. 76. Angl. verb. stup. Sylu. verbo luxuria, & multi plures, quos citat, & sequitur Sanchez qua. 1. disp. 10. Tolet. lib. 5. cap. 11. numer. 2. Probat. quia in omni contractu, quo intercedit, do, ut des, si ex vna parte impletur, et alia in eodem genere implendus est iure iustitiæ, sed in se res habet in nostro casu; ergo &c. Dixi, ex natura re loquendo, quia fieri potest, ut ex matrimonio sequantur gravia damna: tunc enim sufficit dotare, ut docet Navar. cap. 16. num. 18. & Tolet. lib. 5. cap. 11. num. 3. Nisi ipsa puella intelligat deceptorem fecte loqui, & velle eam decipere, & ex consequenti pati se ipsam decipi, quapropter sic imputet deceptionem; tunc enim non tenetur deceptor eam ducere.

5 QVÆST. *Ex quibus circumstantijs colligitur puellam intelligere se deceptam, & deceptorem fecte loqui?* RESP. Cum conscientia erat inæqualitatis inter eos circa gentilitiam nobilitatem

tatem, vel diuitias; vt cum vir nobilis promittit fordidæ, & abiectæ fœminæ: aut vir diues bene numatus pauper-
culæ, sicuti adnotarunt Sylu. & Nauar. citati D. Ant. 2. p.
tit. 2. ca. 1. § 1. & Tolet. lib. 5. cap. 11. num. 3.

9 QVAEST. *Quid censes, quando puella ignorabat inæqualita-
te, & stuprator ita fîcte promissit, vt ab illa, etiã conscia inæqua-
litate, crederetur vere, & ex animo loqui* RESP. Probabilius
est non teneri ad matrimonium contrahendum, sed tan-
tum ad competentem dorem refarciendam. Ita Sanch.
disp. 10. qua. 3. Probat, quia ille, cum esset inæqualis, non
tenebatur ex iustitia habere consensum ad reddendum
plus, quam æquale, quanquam puellam deceperit, quæ
forte non acciperet illud æquale, si conscia esset fîctio-
nis, oppositum scio asseruisse Roder. cap. 26. nu. 8. cum sua
probabilitate.

7 QVAEST. *Teneturne ad aliquam restitutionem stuprator
faciendam fœminæ, quo ad imprudentiam, & incogitantiam
existimauit, stupratorem inæqualiter nobilem minime illam
decipere dum matrimonium promissit* RESP. Tenetur, quia
re vera, puella fuit hallucinata, licet ex imprudentia,
ergo à deceptore conseruanda est indemnis. Vt si quis
fîctis minis puellam paruæ audaciæ deciperet ad consen-
sum, quem non extorqueret à forti fœmina, tenetur resti-
tuere damnum, nec illi patrocinetur aliena timiditas, er-
go nec in nostro casu aliena incogitantia & impruden-
tia, siquidem ad eam ipse dedit sufficientem causam. Ita
Nauar. cap. 17. numer. 76. Tolet. lib. 2. cap. 3. num. 442. Sot.
in 4. dist. 27. qua. 1. arti. 3. Cordub. lib. 1. qua. 13. vera Cruz 3.
p. Spec. art. 19. Ledesm. 2. 4. qua. 18. arti. 2. Petr. Ledesm.
de matrim. dub. 19. Bartholomæus Ledesm. de matrimonio
qua. 45. arti. 4. Oppositum scio tenuisse Sanches citato
loco, quod affirmare contendit id asseruisse multos alios,
quos refert. Sed illius sententia tantummodo asserenda
est, cum manifeste ex circumstantijs colligitur puellam
fuisse voluntarie, & permissiue, palliatæque ignorantia
ad excusationem habendam in peccatis, fîcta stupratoris
promissione deceptam.

8 QVAEST. *Ex quibus causis excusabitur fîcte promissor, &
puella deceptor à matrimonio contrahendo?* RESP. In pri-
mis, si probabiliter creditur coniugium difficilis exitus
habitu-

habiturum. Ita notauit Henric. lib. 1. de matrimonio, ca. 11. Sanch. disp. 10. quest. 1. Emman. cap. 206. num. 8. Deinde si ex tali coniugio scandalum graue sequatur. Ita aduertit D. Anton. 2 par. tit. 1. cap. 6. Sylu. luxuria qu. 5. Nau. cap. 11. num. 18. qui id affirmat etiam cum vera fuit promissio.

QVÆST. Promisit vero animo vir nobilis puella ignota, aut diues pauperi, se illi nupturum, & ea spe foemina stupro consentientem reddidit, ad quid tenetur? RESP. Tenetur eam ducere. Probat, quia ille potest, & libere voluit se abicere, & suas pecunias communicare, impletur stupri conditione, ergo obligatio fuit libera, & valida. Quia veritas adeo certa est, vt etiam eam teneant in simili promissione sponsaliorum. Cord. lib. 1. qu. 13. Spec. par. 19. Mol. tom. 2. iust. disp. 7. Sanch. lib. 1. disp. 14. Et quamquam promissio re vera prodiga fuit, tamen accepta, obligat ad sui impletionem ex iustitia, præsertim in casu matrimoniali, iuxta Ecclesie præxim illam implere cogentis, & recte Mol. proxime adnotauit.

10 QVÆST. Qui per vim puellam violauit, si paratus est matrimonium contrahere, teneturne ad maiorem restitutionem, renente puella coniugium? RESP. In re vna omnia conueniunt circa propositam dubitationem. Scilicet cum deceptor est multo inferioris conditionis, & ideo foemina contemnitur, teneri ad dorem, qua cum puella æquali, vt antea nubat, Alioqui si ex stupro cogeretur ad illum accipiendum in coniugem, cogeretur ad nouam iniuriam ferendam. Ita Panormitan. & Ioan. Andr. ad cap. 1. de adult. quos sequuntur Iuniores. Cum vero est æqualis conditionis, ad nil amplius teneri, quam ad nuptias censuit Cou. 2. p. epitom. cap. 6. num. 15. Roder. cap. 26. num. 5. cum alijs. Ratio illorum est, quia iniuste repudiatur. Veruntamen oppositum apparet probabilius, quia iste deceptor ex æqualitate iustitiæ tenetur reducere puellam in statum, à quo illam seduxit, sed illa deceptorum tempore erat in statu libertatis, vt nuberet æquali, & veller, ergo ex illa iniuria non est cogenda accipere hunc, & non alium (est enim huiusmodi coactio noua quædam quasi iniuria) tenetur igitur stuprator ad dorem, si illa reuertat connubium.

11 QVÆST. Puella violenter oppressa aque bene nupsit, &

si non esset violata, teneturne stuprator aliquid illi impertiri?

RESP. Omnes teneri affirmant, cum maritus devenit ad stupri notitiam, & ideo eam odio habet, & plagis afficit. Controversia vero est, cum maritus defectum nullatenus intellexit. In qua negant ad quid amplius violatorem teneri. Nau. cap. 6 num. 19. Instruct. 1. p. cap. 76 & Tolet. lib. 2. cap. 3. num. 45. Dicendum tamen cum Victoria quem citat Navar. & Med. quod debeat: quia illa iniuria secundum se gravis, facta ipsi puellae violatae.

12 QVAEST. Obtinuit stuprator puella consensum sub promissione futuri matrimonij, postea non stetit promissis, sed alij nupsit, ad quid tenetur? RESP. Tenetur non solum ad dotem competentem, ac si non esset violata: sed etiam ad cessantia lucra ex defectu promissionis, ac proinde si promissor stuprator erat nimium dives, tenetur ad reddendum lucrum ex diviti conugio subsequens, iuxta prudentis arbitrium. Ita notavit, & docuit Sor. in quarto dict. 27. quaest. 1. art. 3. Navar. lib. 4. consil. tit. de spons.

13 QVAEST. Quae restitutio facienda parentibus, & custodibus puella stupratae? RESP. Si puella libere & voluntarie consensit, nulla illis debetur restitutio. Probatum facile. Quoniam illis nulla fit iniuria, cum puella adhuc sub parentum, & tutorum custodia, domina sit suae integritatis, & libera velit nuptiarum iacturam pati, si quae ex stupro subsequuta sit. Ita Tolet. lib. 2. ca. 3. num. 438. Sor. 8. inst. qua. 7. art. 1. Spec. 2. par. 19. cit. Crediderim limitandam esse conclusionem, nisi scilicet ex stupri damno cogatur pater, & custos dotem augere ad tuendum pristinum honorem: Tunc enim tenetur, meo iudicio, illis augmentum dotis restituere, quia iniuste a stupratore ad id coacti sunt. Si tamen per vim, aut fraudem puella fuit violata, tenetur stuprator parentibus restituere iuxta prudentis arbitrium. Ita D. Thom. & Caiet. 2. 2. qua. 154. art. 6. Nau. cap. 16. num. 19. Cord. Toleta & Sor. citat. Ratio est, quia gravissima illis irrogatur iniuria contra ius, quod habent ad custodiendam filiam, sicut reliqua alia bona. Quod de stupratore diximus, dico de raptore. Enimvero, seu foemina velis, seu non sit raptorem sponte comitari, semper custodibus fit iniuria, pretio refarcienda: ut fieret cum e cauea, vel per vim, vel illecebrationem animal

animal

animal magni pretij ostenso cibo extrahas, & te in-
quentem deferas. Ita notauit & docuit, Tolet. Quam-
brem in iure grauissimæ pœnæ decernuntur puellæ
raptoribus 36. qua. 1.

De restitutione Famæ. §. 4.

- 1 Quo malo leditur fama.
- 2 Vnde oritur obligatio restituendi famam.
- 3 Qua detractio denigratur notabiliter fama.
- 4 An ledat notabiliter famam alicuius, qui de eo
famato circa certum peccati genus, narrat plu-
ra in indiuidua peccata, quam ille commisit.
- 5 De narratore eorum, quæ circa alterius famam a-
diuit.
- 6 De eo, qui vni viro graui, & taciturno crimen
cuius detegit.
- 7 De infamatore mortui.
- 8 Qui excusantur à restitutione infamiae.
- 9 Quantum peccat, qui se ipsum infamat.
- 10 De eo, qui ad fugienda tormenta sibi falsum cri-
men rogatus imponit.
- 11 De eo, qui infamatum in aliquo loco, infamat
alio, vbi habet integram famam.
- 12 Ob quod crimen incurritur infamia iuris.
- 13 De eo, qui infamatum infamia facti in aliquo loco
infamat in alio.
- 14 An sit notabilis infamia apud duos, vel tres tan-
tum.
- 15 De infamante eum, qui per fraudem bonam fa-
mam acquisit aut habet.
- 16 Vtrum ad liberandum innocentem liceat occul-
tum crimen alicuius detegere.
- 17 De occultante crimen, de quo iniuste ab alio infamatur.

- 18 De eo, qui prabet aures calumniatoribus iniustis.
19 Quando peccat contra charitatem audiens detractores.
20 De libello famæ.
21 Quantum est restituendum propter famam ablatam.
22 An omnia damna ad integrum restituenda sint.
23 Vtrum ratione iniuria orta ex infamia sit aliquid restituendum.
24 An tantum restituere teneatur, qui verum, quamvis qui falsum crimen euulgavit.

1 **Q**UÆSTIO. Quo malo leditur fama? R **R** SP. Detractione. Et ideo definiatur detractio: Iniusta denigratio famæ Ita Nau. cap. 6. nu. 18.

2 **Q**UÆST. Que condiciones adesse debent, ut detur obligatio restituendi famam? R **R** SP. Tres, Prima, ut fama à parte rei laesa sit. Secunda, ut laesa sit contra iustitiam. Tertia, ut aliunde non sit adhuc recuperata. Ita Sor. 4. iust. quest. 5. art. 3. Ledesm. 2. 4. que. 18. Arag. 2. 2. quest. 62. art. 1. & Recentiores.

3 **Q**UÆST. Qua detractioe denigratur notabiliter fama? R **R** SP. Respondeo diuisim, quoniam materia multa est, Atque in primis, qui de alio narrauit virium mortale illi iniuriosum valde apud id ignorantes, notabiliter famam denigrat. Dixi (ignominiosum) quia aliquando non ita est, ut cum de milite glorioso dicitur mortem inimico magnificis verbis minitatum aut suscepisse singulare certamen. De adolescente profusis moribus loquutum fuisse cum meretrice de rebus amatorijs. De foemina prostituta euulgasse suum corpus. Dico Secundo. Denigrat notabiliter famam proximi, qui de religioso aut Episcopo, aut alio viro perfectionem, & grauitatem proficiente, dixit aliquod leue peccatum, non quoduis, sed quod nimium dedecet illius statum vel esse assuetum nugis, verbis scurrilibus, ac vanis colloquijs, & conuersationibus foeminarum delectari, oculorum petulantiam habere, & similia. Ita Tolet lib. 2. capit. 4. num. 326. Ratio illius est, quia hæc leuia vitia apud homines multum existimatione detrahunt famæ, quia quaedam vilis, & abiecti

abiectionis animi ignominiam, & sordem præ se ferunt. Nam vero *cap. 28. num. 8.* narrat se vidisse hominem insigniter eruditum, & probum ab accipiendo egregio quodam munere impeditum propter veniales culpas. In specie vero de consuetudine mentiendi circa personas grauius, ut Papam, Regem, Episcopum, tenet id *Medin. in sum. fol. 182.* & *Tolet. proxime numero 14.* quia pro ijs mendacium valde contemnitur non solum à viris grauibus, sed etiam ab ipsa plebe, qui illius verba, & promissa floccipendunt. Dico *tertio.* Notabiliter denigrat famam monasterij, quod alicuius religiosi licet innominata persona, narrat quod turpe peccatum, vel aliud iniuriosum. Ita communitur Doctores. Dico *Quarto.* Notabiliter famam lædit, qui de aliquo infamato circa vnum peccatum mortale narrat aliud occultum ipsius, quod cum notorio peccato nullam habet connexionem. Nam si connexionem habet, reuelato vno, censetur aliud detestatum. Ita *Tolet. 4. num. 231.* Nauar. cum Adrian. quem citat *loco proximo.* Ratio est, quia fama læsa pro vno, integra erat pro alio, & ideo de nouo læditur, læditur autem notabiliter, etiam &c. Oppositum censuit *Cord. que. 2. conel. 5.* vt si quis de notorio fure, aut homicida, verbi gratia, narraret aliud simile peccatum longe diuersum. Verumtamen infirmiter pro se adducit rationem.

4. *QVÆST.* Qui de aliquo infamato circa vnum grauius peccati, narrat plura eiusdem speciei, quam commisit, lædit notabiliter famam? *R E S P.* Qui narrat, licet falso, in eodem genere minus peccatum, quam est illud, cuius infamatio laborat, minime quidem, vt qui de lusore consuevit perdere duo millia aureorum, dicit lusisse mille aureos. Ita *Mercat. cap. 9.* Qui vero narrat grauius notabiliter, quam nunquam quis commisit, aut adauget numerum commissorum eiusdem grauitatis, ita vt illa grauitas, & pluralitas sit notabilis, famam lædit, & tenetur restituere. Hæc est per se nota, & in confesso apud omnes.

5. *QVÆST.* Ex praua consuetudine loquacitatis, narrat quod audiuit, asserens se nescire, an ita sit, sed narrare, quod audiuit, in super non intendere famam denigrare, tenetur restitutionem? *R E S P.* Si ex narrandi consuetudine al-

narrat

narranti non adhibeatur fides, nec adhiberi soleat, ad nil teneri. Si tamen illi fides adhibeatur, & fama laesa sit, teneri. Quod verum existimo, quamvis ex leuitate audientium & non ex auctoritate narrantis pene nulla, illa procedat infamia. Scio equidem esse contra Sylu. *quest. 1. citat.* & Adrian. quem ipse refert, non tamen contra rationem. Quoniam illa audientium leuitas impulsit a causa per se illam commouente scienter. Vt si quis leuitatem, & audaciam furum prouocaret expositione rerum alienarum pro fouibus, & vijs. Quae quidem expositio sine intentione damni temeraria fuit & iniusta, & ideo obnoxia manet restitutioni, ex se enim dedit ansam audaciae, & leuitati furum, quae per se damnum intulerunt. Ita Sol. 4. *iust. quest. 6. art. 3. & lib. 5. quest. 10. art. 2.* qui addit, licet diffamator dicat se non credere, esse ingeniosum, ac pestilentem detrahendi modum, ex quo saltem suspicio, & dubitatio probabilis oritur.

6 QVAEST. *Ad quam restitutionem teneri, qui absque necessitate vni viro graui, & taciturno crimine alicuius occultum detegit, sine intentione laedendi.* RESP. Ad nullam illum obligat Caiet. 2. 2. *quest. 73. art. 2. Cord. question. 2. concl. 5.* aiuntque non peccare mortaliter. Oppositum docuit Sol. 5. *iust. qua. 10. art. 2.* asseritque, maius damnum esse famam amittere apud vnum virum grauem, quam apud plures abiectae plebis (licet grauius damnum ex vno, quam ex alio oriri possit circa rem familiarem.) Cum Caietan. tenuit Tolet. *lib. 2. ca. 4. num. 355.* cum Soro mordicus Suarius *tomo quarto disputat. 34. sect. 1.* affirmans esse communem Doctorum sententiam, cum asserunt reuelare complicem in confessione absque necessitate (qua de re latius, cum egerimus de confessione sacramentali) esse peccatum lethale. Tota contentio est, vtrum illa infamatio praecise apud vnam personam grauem, & secretam sit damnum graue. Respondeo ex natura rei loquendo, minime, quia ita manet occultum; ac si non esset dictum, nec deinceps subit in memoriam. Atque in hoc sensu vera est opinio Caietan. & Tolet. Verum ex circumstantijs poterit esse graue, si verbi gratia vitae ratio, & institutio personae infamatae pendet ab illa graui persona in suffragijs, in fauore, in honore: &c. Atque in hoc

sensu vera est opinio Soti & Suarij. Si talis persona tibi minis recordetur, & se gerat longe aliter, atq; heri, & diutertius.

7 QVAEST. *Quid censes de eo, qui mortuum infamat?*
 RESP. Peccat mortaliter, non solum, qui mortuum infamat in dedecus viuorum consanguineorum, sed in dedecus praecipuum mortui. Ratio est, quia etiam post mortem tanti faciunt homines nominis splendorem, ut ad comparandum, & immortalitati relinquendum superbiae moles ad caelum vsq; extruant: quale fuit illud Absalonis Mausolaeum, cum stemmate aureis literis incisum, *Mausolus Absalonis*, vt narratur 2. Reg. 18.

8 QVAEST. *Qui non peccat contra iustitiam alium infamando, & ideo excusantur ab illius restitutione?* RESP. In primis, qui ob necessariam famae suae defensionem occurrunt occulum proximi, illum iniuste infamantis detegit ad inuenendam illius auctoritatem. Nam si ad defendendam vitam licet aggressorem occidere, ita ad defendendam famam licet criminatorem infamare. Ita Sotus & alij communiter. Deinde non peccat, qui tormentum cogitur aperire veritatem, & ad illa euitanda alterius peccatum occultum detegit, licet torqueatur ab eo, qui iniuste veritatem scire vult. Ratio est, quia non tenetur cum tanto suo detrimento alterius famam conferre. Ita Sotus 5. iust. quest. 10. artic. 2. Recte tamen limitatur cum Tolet. lib. 5. cap. 66. nisi illud sciuerit iniuste per vim, scilicet, aut fraudem, & ex ea reuelatione sequatur grande detrimentum tertio. Praeterea, non peccat, qui solum consolationem comparandam, & remedium querendum bono animi affectu erga offensorem narrat tertio iniuriam sibi illatam. Quia utitur iure suo, & peccat accidens detegit alterius insolentiam, atque audaciam. Ita Tolet. li. 2. cap. 4. num. 346. in quo casu, nec venialiter quidem contra charitatem peccabit.

9 QVAEST. *Quantum peccat qui se ipsum infamat?* RESP. Non peccat in primis contra iustitiam, quando infamatio non redundat in damnum tertij. Ratio est, quia vult quisque, vt aliorum bonorum externorum dominus esse, ita suae famae. Ita Sotus 5. iust. quest. 10. art. 2. Tolet. proximitatis. Nau. cap. 18. num. 2. Adrian. in 4. qu. 35. Couar.

refo

resolut. cap. 28. Cordub. & alij. Est expressa sententia D. Thom. 2. 2. quæst. 73. art. 4. ad 1. Scio oppositam sententiã ex contrario fundameneo fuisse Caicrari, qui dixit tunc laedi Ecclesiam, & Reipublicam: sed falsa dicitur ratio: nã ex eo sequeretur, quod qui alium infamat, teneatur etiam Ecclesiæ, & Reipublicæ restituere: quod quidem nullus vnquam asseruit. Dixi (quando infamia non redundat in damnum tertij) redundaret enim cum persona esset communis, à qua cæteri exemplum sumunt, veluti pater, cuius infamia redundat in damnum filiorum: religiosus, cuius infamia redundat in damnum religionis: & tunc quidem grauiter peccat contra iustitiam. Dico secundo. Qui sine causa, & necessitate famam suam prodige effundit, nec contra liberalitatem peccat mortaliter. Probat, quia prodigalitas, quantacunque sit, iuxta D. Thom. 2. 2. quæst. 120. art. 2. & 3. ex suo genere non est peccatum mortale. Quamobrem non consequenter loquutus est Sor. qui sequutus hanc D. Thom. veritatem, dixit peccare mortaliter, si crimen sit grauissimum. Nec item Tolerus, qui eidem assentitur, vt notauit Tolerus lib. 2. num. 122. etiam si sibi falso crimen imponat, quia dominus est suæ famæ. Imò, quia aliquando erit meritum, si in eo quis propriam abiectionem, & contemptum pro Christo Domino intendat. Peccaret vero grauiter, si ex suo malo exemplo alij libetius peccandi occasionem arriperent, vt docet D. Aug. de bono viduit cap. 22. relatus in cap. Non sunt audiendi si, qu. 3. Peccaret cum ex infamia sequeretur mors tertij a iudice infligenda, tum quia iniuste illi prodit, tum quia illi mortis damnum incurrit. Dico tertio. Non peccaret, nec contra charitatem quidem, qui ob pœnas à iudice infligendas, & a se tolerandas, ad satisfaciendum culpæ, tormentum suum iudici detegeret, licet sciret, se mutilandum, vel etiam occidendum. Ita Tolerus contra Nat. Conar. & Sylu. quos citat proximè. Ratio est, quia tolerare pœnas ob culpam, bonum ex se est.

10. QVÆST. Interrogatur quis in tormentis de crimine, quod non patrauit, peccatne illud sibi falso imponendo, ob quod occidendus est? R E S P. Affirmat Nauarr. numer. 29. quia nemini licet causam præbere suæ occisioni.

K 2 Opposi-

Oppositum docuerunt Sot. & Toletan. citatis, quia ne renetur homo tanto cum cruciatu vitam seruare semper iuramento, quanquam vero mentiatur, mendacium non est lethale.

II QVÆST. *Quantum peccat, qui infamatum apud aliquo locum, diffamat in alio, in quo habet bonum nomen?* RESP. Qui infamatum infamia iuris in vno loco, hoc est per iudicis sententiam damnatum, infamat in alio loco, non peccat contra iustitiam. Conclusio est certa, quando de fama apud eos, qui statim crimen sunt cognituri. Contra trouersia vero est, quando nunquam ad eos peruenit talis notitia, & in hoc euentu traditur à Caiet. *opusc. 16. responsion. 9. Sot. 5. iust. quest. 10. art. 2. Nauar. capit. 11. num. 26. Toletano. cap. 4. num. 266.* & ab alijs, quos citant. Probat, quia prima delinquentis poena, à iudice inflicta est famæ amissio, apud omnes ad punitorum exemplo aliorum audaciam coercendam, & ideo iudicis sententia illum constituit iuste casum bono nomen propter commissum crimen; ergo qui illum nominat, & detegit, nihil ab eo aufert. Quæ veritas etiam consideranda circa eum, qui post amissam famam per crimen & iudicis sententiam, illam iterum virtute, ac rebus bene gestis comparauit. Ita Sot. & Toletan. citati. Quamuis oppositum censet Toletus *lib. 5. cap. 65.* motus eam ratione, quia licet per crimen, & iudicis sententiam fama antecedens ablata sit, non tamen subsequens. Sed falsum est sane, quia qui emendatum diuulgar olim peccatorem, non illi presentem aufert famam, sed deperditur testatur ob præteritum crimen. Et confirmatur, quia apud eos, in quibus fama integra erat, licet illum detegere; ergo licebit, etiam vbi est recuperata. Negabis antecedens, dicesque famam tunc falsa existimatione esse integram ob ignorantiam, quia reuera illa erat iuste ablata: in nostro vero casu, fama reuera est iuste acquiritæ, & illa derelictione deperditur. *Respondeo* deperditio accidens, non ex natura detecti criminis, quia illa derelictio solum respicit præteritam famam. Dico *secundo*. Qui infamatum infamia iuris, infamat in loco vbi famam integram habet, aut bonam iam recuperatam, ex qua diffamatione sequitur dedecus, & consanguineorum ignominia

minia, lethaler peccat contra charitatem. Ita Toletus proxime citatus. Medin. in sum. §. 35. Salon. controuers. 18. conclusion. 2. Sot. qua. cit. artic. 2. Roder. cap. 248. Probat, quia ex charitate tenemur graue proximi damnum impedire, cum possumus, nec causa adest permittendi illud, vt in propria iam materia respondi. Dico tertio. Qui infamatum infamia iuris, infamat iu loco vbi nec bonam, nec malam famam habet, aut propter alia nota crimina mala, non peccat etiam contra charitatem. Ita Nau. cap. 28. num. 46. Angl. in 4. quest. de restit. fama, dub. 4. Saa. verbo infamare. Probat, quia leue nocumentum illi infert, & magnum commodum Reipub. vt rei deterreantur à crimine.

12. QVAEST. Quod crimen præcipue punitur infamia iurii? RESP. Crimen hæresis, in quo fama in odium crimin. directe damnatur, eaque expressa intentione hæretici sunt puniti, vt eorum manifestetur crimen, & pœna, & ideo ad publicum theatrum confluentibus vndique populis adducuntur, & depicti membranis pro templis celebrioribus exponuntur in perpetuum subscripto nomine, officio, & patria, recordamentum. Idem dico de criminibus, quæ suspendio, iugulatione, verberibus, ac alijs publicis pœnis afficiuntur, ad quas infligendas eliguntur, dies celebriorum nundinarum, vt coram pluribus castigentur scelerati, & diffamentur.

13. QVAEST. Quantum peccat, qui infamatum in aliquo loco infamia facti, infamat in alio loco, vbi habet bonam famam? RESP. Peccat non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam. Ita Sot. quest. 10. art. 2. Toletan. ca. 4. nu. 291. Rod. cap. 248. conclusion. 5. Probat, quia iniuste priuat proximum fama quam retinet. Dico secundo. Peccatum mortale non est infamatum infamia facti publici, in alio loco infamare, ad quem cito peruentura erat infamia. Ita limitandi sunt Nauar. cap. 19. num. 26. & Saa. verbo infamare, & alij Recentiores, cum absolute dicunt, non esse peccatum mortale, ita proximum infamare. Traditur à D. Ant. 2. p. tit. 8. cap. 4. colligitur ex D. Thom. in 4. dist. 19. quest. 2. art. 3. Probat, quia illa anteuertentia, non ita graue damnum incutit, vt grauem culpam constituat, Subest tamen grauissimum argumentum sol-

uendum. Nam mortaliter pecco contra charitatem, & iustitiam, si damnū infero, quod scio paulo post ab alijs inferendum, vt cum segetem aduro, quam scio paulo post inflammandam; ergo peccatum erit contra iustitiam mortale famam iniuste eripere, licet sciam statim ab alijs, etiam iniuste, auferendam. Arbitror quidem argumentum esse efficac, nec excusari, nisi dicendo, illud duo loca ob viciniam, & commercium eundem omnino censerem locum, atq; illā anteferentiam esse partis respedere totius, quæ non lædit iustitiam, nec notabiliter charitatem. Dico tertio Non est peccatum contra iustitiam, si rem mortale, delictum publice commissum in vno loco nescienti manifestare. Ita Scot. in 4 dist. 15. qu. 4. Tolet. li. 5. ca. 65. & cum Nauar. ii. quos supra adduxi. Probat, quia peccator per publicitatem facti sibi famam ademit. Multo maiori ratione id affirmat Tolet. num. 291. de narrante in eodem loco nescientibus eiusdem loci. Potest tamen esse aliqua latio contra charitatem. Dico quarto Peccat contra iustitiam, qui infamiā in tra domi variè factam, foras extrahit: aut in vna vicinia commissam, in aliam viciniam deducit: teneturq; ad restitutionem, in vicinia inter se ita essent vnite, vt censeretur eadem. Dico de eo, qui crimē publice commissum, sed iam temporis longitudine oblitum iterum propalat, ac enarrat. Ita aduertit Mercatus lib. 6. ca. 11. & Toletan. sup. Probat, quia, vt crimen in vno loco publice patratum, occultum in alio, ita publicum in vno tempore, est occultum in alio, & ideo iniuste detegitur. Dico quinto. Peccatum occulte commissum, iniusta q; reuelatione divulgatum, & ea via publicum in vno loco, vel cōmunitate publicare notabiliter magis ibidem, peccatum mortale est. Ita Toletan. nu. 291. Rod. ca. 248. Probat, quia datur proximo graue damnū crescente notabiliter infamiam, cui ipse causam non dedit occulte peccando. Est prout rea peccatum contra iustitiam obligans ad restitutionem. Probat, quia illa prima diffamatio apud aliquos fuit iniusta; ergo accretio eiusdem diffamationis apud eos, qui alienam famam in se habebant, & ab eis iniuste eripitur. Vnde colligo discrimen inter publici, & secreti peccatoris diffamationem, nam non est contra iustitiam publicam

publicum peccatorem diffamatum apud maiorem, vel magnam communitatis partem, apud nescientes euulgare, quia ille ex se iam famam amisit, apud omnes, licet adhuc in aliquibus falso, ut illi debita, retineatur; est vero contra iustitiam occultum peccatorem iniuste diuulgatum, & publicum ex iniqua reuelatione scientium apud maiorem, aut magnam communitatis partem diffamare, quia illi iniuste eripitur fama, reuera sua.

14 QVÆST. Censebitur ne notabilis diffamatio apud duos, tres, & sine periculo maiora diuulgationis? RES P. Affirmatiuum partem tenuit Syl. *detractio* 9. qu. 1. Oppositum tamē est verum, nisi personæ sint a quibus pendeat notabiliter delinquens.

15 QVÆST. Qui falso & per fraudem bonam famam adeptus est, potestne sine iniustitia reuelari, ut hypocritam, & nebulonem? RES P. Ita sine peccato reuelari posse, nondum iniustitia, docuit Aragon. 2. 2. qu. 62. art. 0. Oppositum ē diametro sensit Rod. cap. 248. concl. 16. atq; id agere, mortale esse peccatum occultum, & fama falso cōparata non vergit in detrimentū Reipubl. aut tertij, charitatē lēdit, & iustitiam, qui illud reuelat. Quia proximum iniuste lēdit in fama, quam iuste possidet; alioqui liceret publicare occultos peccatores, quia omnes falso famam tuentur, licet iuste. Si tamen fama falso acquisita in tale damnum vergit, ut fama Theologi, aut Medici, qui nec Theologiam, nec Medicinam callent, cum animarum, & corporum periculo, potest sine iniustitiæ, ac charitatis offensa reuelari. Quia iniuste illam, & falso possidet, possum vero cum damno aggressoris innocentem tueri. Ita distinguunt Sor. 5. iul. qu. 10. ar. 2. Tolet. cap. 4. nu. 342. Cord. *quest.* 2. concl. 4. tit. de detract.

16 QVÆST. Licetne ad innocentis damnum evitandum, nocentis crimen occultum reuelare? RES P. Si damnum est spirituale, licet. Ita Nau. ca. 8. nu. 30. Tolet. Card. li. 5. Itaque si videro aliquē uti familiaritate hæretici, aut concubinarij, & probabiliter video errore inficiendum, & ad concupiscentiam turpitudinis attrahendū, possum ignorantem monere, detegereque alterum esse occultum hæreticum, & vixeri deditissimum, ut sibi caueat ab illius

consuetudine. Dico *secundo* Id etiam licet ad corpora
damnum euitandum. Ita post Nauarrum docet Toletus
num. 189. Duo tamen aduerto. *Primum*, vt minima quae
ad fieri possit, fiat reuelatio. *Secundum*, vt damnum innocen-
centis, quod timeo, multo grauius sit infamia occul-
peccatoris, alioqui non licet magna nota infamiae nocen-
tis impedire leue detrimentum innocentis. Lucebitur
men si aequale sit: tunc enim melior est conditio possi-
dentis.

17 *QVÆST.* Qui negat occultum crimen, quod alius iniuste
prodit, siue in iudicio, siue extra, peccatne contra iustitiam?
R E S P. Minime. Ita respondet Sor. 4. *iust. quæst. 6. an.*
Sylu. rest. 3. quæst. 3. Angl. in 4. *qu. de rest. fam. conclu. 1.* To-
let. *num. 349.* Tolet. *lib. 5. cap. 69.* Probat, quia qui negat
vritur iure suo se defendendo, ius enim habet ad suum
secretum peccatum tegendum. Si vero inde calumnia
toris infamia sequatur, sibi imputet, quia ex causa
iniuste data orta fuit. Potest igitur dicere diffamator
fuisse calumniatorem, & impostorem, vt notauit Angl.
quia in iure calumniator, & impostor appellatur, qui cri-
men, quod probare non potest ad publicum iudicium
ve defert. Ita *cap. 2. de calumnijs.* Quod expresse ad-
trauit ibi Gloss. & Saa. *verbo restit.* Probat ex *L. 1. Co.*
aduoc. diuers. iudic. vbi punitur aduocatus; qui alterius
aduocatum prauaricationis accusat, quam probare non
quit. Verum qui se a crimine liberare possit per solam
simplicem negationem, dicendo accusatorem bona fide
cisse intentione, sed hallucinatum fuisse, peccabit quod
dem contra charitatem, qua tenetur proximi damnum im-
pedire. Peccabit etiam contra iustitiam, si ex odio facit
& intentione vindictæ ad damnum inferendum cuius
sine suo detrimento illud possit impedire, infamiamque
proximi excusare. Graue tamen dubium est, qua restitu-
tione resarciendum sit hoc damnum. Dico non tenetur
negantem illud restituere negationis retractatione. Ra-
tio est, quia ille negare potest vtendo iure suo ad tegan-
dum crimen suum occultum, nec iuridice delatum, sed
interrogatum. Tenetur tamen alio meliori, quo potest
rit, modo iuxta prudentis arbitrium. Traditam doctrinam
nam intelligo veram, si amphibologia vtatur, qua quæ-
ditur

dem in hoc euentu vti potest, ne mentiatur.

18 QVÆST. *Quando peccat audiens calumniatorem, contra iustitiam?* RESP. Quando interrogando, applaudendo, alijve modis inducit, & incitat detractorem ad dicendum, peccat grauius, quam detractor, quia peccato proprio addit proximi scandalum, mouens illum ad peccandum: peccat item contra iustitiam, & restitutionem tenetur, quoniam iniuste illi famam adimit. Ita Sot. 5. *iust. qu. 10. art. 4.* cum plurimis, quos citat Nau. *cap. 18. num. 37.* Adrian. *quod ibet. qu. 21.* Probe vero aduertit Nauar. *cap. inter verba num. 448.* valde excitari criminatorem, seu detractorem ad dicendum contradictione audientium. Et ideo si illa interrogatio est simulata, obligata ad restitutionem, quia directe tendit ad maius damnum inferendum. Si vero talis est, vt ex verbis & intentione auditoris, tantummodo delectari, detractor vero ex propria malitia, ea occasione data, prorumpat in grauem infamiam, grania delicta detegendo, id non obligat auditorem sed detractorem ad restituendum. Solet etiam esse mortalis incitatio ad detrahendum taciturnitas prælati, aut patris, aut domini, qui quando audiunt detrahentes subditos filios, aut seruos, tacent Ratio est, quia qui tacet consentire viderur: & ex consensu colligunt subditi filij, & serui prælatos, parentes, & dominos illis detractio-nibus delectari, ac proinde liberius, & otiosius alienam famam corrodunt. Igitur tacentes, & ideo consentientes ad restitutionem tenentur, quia moralis causa sunt detractionum.

19 QVÆST. *Quaquam ad restitutionem fama satis sunt dicta, ad plenioram tamen materiam cognitionem, vnum rogo. Quando peccat contra charitatem audiens detractorem?* RESP. Quando quis ex odio delectatur, audiendo obrectationes mortales. Patet ex illo principio *Vnicuique mandauit Deus de proximo suo. Eccles. 17.* contra quod principium dupliciter peccat, tum quia non impedit malum proximi, cum potest, tum quia non emendat errantem. Vtrumque enim illo mandato præcipitur. Sed hac de re iam dixi in materia de correctione fraterna ante primum Decalogi præceptum.

20 **QVÆST.** *Circa libellos famosos quis peccat contra iustitiam?* **RESP.** Dicam prius, quos cenſeam libellos famosos. Libellus famosus eſt compositio in ſcriptis ſiue ligata, ſiue ſoluta oratione, quæ exponitur in loco publico, ubi a multis legi poſſit, quæ proximi fama, & honor iniuſte læditur. Romani vocant Paſchinos, ſic dictos à lapide Paſchino, cui affiguntur veluti ſi apud noſtrates affigerentur in columna forèſi pro puniendis malefactorib. erecta quæ vulgari lingua vocatur Pelourinho, ita colligitur et Arm. & Syl. verb. *Libellus famosus*. Dico igitur, Auctores & cooperatores in ſcribendo & euulgando libello famoſo grauitèr lædente famam proximi, grauitèr peccant contra iuſtitiam. Hæc veritas adeo claret, vt probatione minima indigeat. **QVæ** mobrem, vt peſtifera lues Reipub. capita damnantur huiusmodi diffamatores. *L. unic. Cod. de libellis famoſis*. Dico ſecundo. Peccat etiam contra iuſtitiam, qui huiusmodi libellos ſciēter legit. Ita probatur à ſimili et *Nau capit. Sacerdos num. 9.* & alijs, qui affirmant peccare mortaliter contra iuſtitiam, quia aliena peccata ſcripta ad memoriã inuandam inuenta, aut ſurrepta legit. Item ex *Toletano ſup tit. nu. 459.* afferente peccare mortaliter contra iuſtitiam, qui alienam epiſtolam aperit & legit, quia iniuſte aufert ſecretum proximi, & quamuis non teneatur reſtituere, ſi epiſtola abſq; ſecreto vulgaris ſit mortaliter tamen peccat, quia ſe expoſuit periculo ſcandendi iniuſte alterius ſecretum: ſi tibi eſſet.

21 **QVÆST.** *Quantum tenetur quis reſtituere propter delatam famam?* **RESP.** Omnia damna temporalia ex iniuſta infamatione ſequuta. Ita *Nau cap. 8 num. 47.* *Gab. in 4. Merc. ca. 9. Tole nu. 373.* Inter hæc vero damna adnumerandæ ſunt expenſæ, quas infamatus facit in acquirendi iterũ fama per teſtes, aut alia via difficili. Probatum ratione. Quia, non minus detractor famam rapit, atq; fur reſ domesticas, ſed fur tenetur ad expenſas, quas dominus facit in recuperandis rebus ablatis, vt in cõfeſſo eſt apud omnes, ergo tenetur ad reſtituendas expenſas in fama recuperanda factas.

22 **QVÆST.** *Teneturne huiusmodi damna in integrum reſtituere?* **RESP.** Si damna ſunt de rebus iam acquiſitis tenetur ad integrum. Si de rebus acquirēdis, impeditis vero

per infamiam, tenetur, iuxta prudentis arbitrium. Ita Doctores citati. Et ratio est in promptu, quia bona acquirenda adhuc sunt in periculo acquisitionis, & ideo minoris æstimantur.

23 *QVAEST. Seclusis alijs damnis debeturne restitutio præcisè pro ipsa infamia, hoc est, pro iniuria, ob quam infamatus caret bono nomine, quatenus illud non recuperat: RESP. Debetur, ita Cord. tit. de retract. memb. 4. quæ. 3. conc. 10. & alij. Probatum facile, quia vel infamatus habebat, ante bonam famam negativè, hoc est, non male audiebat: & tunc patitur damnum emergens positivè infamiae iniuste illatae. Vel habebat bonam famam positivè, hoc est, bene audiebat: & tunc patitur damnum cessantis boni, hoc est, fame bonæ, cessant enim honorificæ illæ conceptiones, & laudes, quæ de illo prædicabantur.*

24 *QVAEST. Teneturne ad æqualem restitutionem, qui crimen verum divulgavit, atq; ille, qui crimen falsum imposuit? RESP. Si æqua fuit infamia subsequuta, æqua debetur restitutio, licet coram Deo inæqualia sint peccata. Ita Navar. ca. 18. citato nu. Tol. supra nu. 284. Ratio est, quia æqualitas restitutionis non oritur ex æqualitate culpæ, sed ex æqualitate damni. Si tamen inæqualis fuit infamia, inæqualis debet esse restitutio. Ita Sot. 4. iust. quæ. 6.*

De modis restituendi famam. §. 5.

- 1 *Quot modis restituitur fama.*
- 2 *Quis teneatur restituere famam per retractationem.*
- 3 *An cesset obligatio restituenda famam, cum fieri nequit, vel retractatione, vel iuramento, vel testibus oppositam asserentibus.*
- 4 *Apud quos tenetur retractare, qui infamavit apud paucos, per quos postea crimen divulgatum est apud plures.*
- 5 *An quis teneatur se retractare cum periculo vitæ ad restituendam famam.*
- 6 *Quo pacto facienda est retractatio.*
- 7 *Ex quibus causis liberatur quis à restituenda famam per retractationem.*

8 *Vtrum*

- 8 Vtrum restituenda sit fama per compensationem cum restitui nequit per retractationem.
- 9 Vtrum mutui infamatores à restitutione deobligentur.
- 10 Vtrum infamatus possit retinere pecuniam delictam infamatori per recompensationem iniuria.
- 11 Ad quam restitutionem tenentur heredes infamatoris.
- 12 Vtrum condonatio infamiae excuset infamatorum à restitutione.
- 13 Vnde colligitur infamia condonatio.

QVAESTIO. Quot modis restituitur fama? RESP. Duobus. Retractatione nimirum, & compensatione.

2 QVAEST. Quis tenetur famam restituere retractatione? RESP. In primis, qui per mendacium infamatus tenetur regulariter retractare, affirmando se fuisse meritum: Ita D. Thom. 2. 2. qua. 62. art. 2. Caietan. & Inceptor ibid. Gab. in 4. dist. 15. qua. 6. Scot. ibid. quaest. 4. Sylvest. verb. *detra.* notabile 4. Nau. cap. 18. num. 45. denique omnes communiter. Probatum ratione, quia damnificatus iniustus tenetur resarcire damnum in eodem genere & quivalens, & non sufficit in alio genere sine consensu damnificati, cum potest ita restituere: sed in euentu proposito ita se res habet, ergo & cetera. Quia mobrem licet infamiam calumniae mendacijve incurrat talis impostor, tenetur eam pati, quia cum damno suo tenetur impedire alienum. Hoc vero damnum famae, non solum tenetur pati aequale, sed etiam maius, ut docet Tolet. lib. 5. cap. 70. & Saa verb. *detra.* Non tamen tenetur istud damnum pati maximum, quale pateretur impostor nobilissimus in restituenda fama ignobilis, & abiecti viri: tunc enim satis erit alio modo satisfacere, ut adnotant ijdem Doctores: si vero simplex retractatio non sufficiat, tenetur interponere iuramentum. Ita Sor. 4. inst. qu. 6. art. 3. & alij communiter. Ratio est, quia non aliter potest resarcire damnum, quod fecit. Si vero iuramentum non satis sit

ad falsam

ad falsam opinionem amouendam, tenetur adhibere testes, quibus infamati innocentiam probet. Ita Sor. Aragon. Cord. & alij citati, quia hæc sunt remedia necessaria. Probabiliter tamen hoc negant Nauar. Tolet. Rod. quia iuramentum ex se est sufficientissimum, & efficacissimum medium, cui si non creditur, obduratio, & incredulitas prouenit ex malitia non credentis.

8 QVÆST. *Demus, quod auditor nec retractationi, nec iuramento, nec testibus credit. cessante tunc restitutionis obligatio?*
RESP. Affirmat Salon, quia iam infamatori nocere debet. Dicendum tamen est non cessare; donec detractor restituat bonam opinionem, quam abstulit. Ita Aragon. Probat a simili. Quia qui rem furto ablatam alicui tradidit, ille vero qui possidet, nolit iterum dare, non inde liberatur a restituenda re, ergo non liberabitur a restituenda fama, licet ex malitia alterius restitui nequeat in eadem specie. Restitutio igitur tunc facienda est per alias res, pecuniam nimirum, vel quid aliud pretio æstimabile.

Deinde, qui iniuste infamauit, occultum crimen reuelando. Scio hoc dictum fuisse olim valde controuersum, communemque Antiquorum opinionem asserere, peccatum esse dicere se fuisse mentitum, cum reuera verum dixerit, & sic dicendo mentiatur. Ita censuit Sor. in 4. dist. 15. quæst. 4. Gab. ibid. qu. 16. Sylu. Arm. Nau. Sor. in 4. quæst. 6. art. 8. Quod ab his Auctoribus petas, quomodo ergo facienda est restitutio? Respondet D. Thom. Restituet dicendo se male dixisse, & iniuste infamasse. Nau. vero, & Sor. aiunt. Restituet laudando illum, nulla facta mentione defecti criminis iniuste. Contrarium opinati sunt Iuniores. Med. in sum. Tolet. num. 379. cap. cit. Henr. lib. 2. poenit. cap. 12. Salon. controuers. 15. Emman. in cap. 279. apud quos plures referuntur. Probant ex opposito fundamento, quia iste infamator potest utriusque ambiguitate, & ita retractare dictum absque mendacio: sed non potest restituere famam, nisi hac via erga illa utriusque obligandus. Potest igitur dicere se non dixisse verum, intelligendo veritate publica, quia crimen erat secretum, se fuisse mentitum, intelligendo in rebus alijs se dixisse, quod reuera nesciebat, intelligendo via publica, ad detegendum

gendum illud. Quod si alicui durum, difficile que videtur affirmare se fuisse mentitum, dicat etiam amplius, se hallucinatum esse in persona, posteaque contempserit non fuisse illum. Sibi ita visum fuisse, se audivisse, sed revera non audivisse, cum ad alium sensum verba tenderent. Et satis erit hac via dampnum infamiae restituere.

4 QVÆST. *Apud quos tenetur retractare, qui infamia apud paucos, per quos postea crimen divulgatum est apud plures?* R E S P. Si primi, quibus dixit erant viri, prudentes timorati, licet postea ex incuria, ipsi rem divulgant apud hos tantum. Quia subsequens dampnum per accidens fuit subsequutum, & ipsi, qui imprudenter divulgant, illud tenentur ad integrum resarcire. Si vero pauci erant rimarum, ut alunt, pleni, hac illac perfluentes, & ut tales, noti, tenetur retractationem facere apud omnes. Ratio est, quia dampnum prævisum per se fuit sequutum fuit. Ita Tolet. num. 443. Alcaffer in sum. cap. contra Merc. lib. 6. ca. 9. & Pedraca ad 8 precept. qui absolute affirmant teneri apud omnes.

5 QVÆST. *Tenetur quis restituere famam retractando in periculo vita, loquendo de infamia, & vita secundum?* R E S P. Negant Caiet. 2. 2. quæ. 62. art. 9. Nau. pluribus locis. Sylu. de retract. qu. 4. Cord. quæ. 31. Tolet. lib. 4. cap. num. 400. Fundamentum illorum est, quia neminè tenetur rem inferioris ordinis restituere cum iactura rei ordinis superioris. Hoc tamen fundamentum falsum est, quia licet res hæc essentialiter sit nobilior illa, accidentaliter tamen abiectior esse potest, quo ad pretium, & estimationem. Quamvis enim parva auri quantitas essentialiter sit nobilior magna argenti copia, ne dicam stanni vel cupri, minoris tamen sit, & ducitur apud omnes. Multo exemplum à Philosophis sæpe usurpatum de cælo & formica, est enim formica essentialiter nobilior cælo, quia animal vivens: & tamen nobiliori loco cæli habemus, quam formicam. Eadem igitur ratione tam nobilior esse poterit fama vbius, ut abiectæ alterius vitæ apud homines anteferatur, plurisque fiat, Dic ergo: Tanta esse potest famæ æstimatio, & ex consequenti illius amissio, ut infamator teneatur eam restituere cum propriæ abiectæ

vitæ iactura. Si quis abiectæ conditionibus homo nobilissimam familiam hæresis, aut prodicionis insimulet. Probatum satis, ut apparet, quia perpetua infamia illustris familiæ præponderare videtur vitæ vnius, privati infamatoris. Ita Sot. 4. iust. qu. 6. ar. 3. & qu. 7. ar. 2. Salon. cons. 16. Ledesm. 2. 4. qu. 18. ar. 2. Arag. 2. 2. qu. 62. ar. 2.

6 QVÆST. Quibus modis utatur infamator in retractando ad restituendam famam publice ablatam? R E S P. Multiplices assignant Doctores. Pedraco in 8. præcep. ait, eat de domo in domum Vel dicat prædicatoribus, aut parochis, ut illius nomine, & consensu dictum retractent apud plebem. Hic secundus modus, si infamatio publica est, & nemini ferme ignota, omnino seruandus est. Ita placuit Roderic. capit. 279. Ratio est, quia restitutio aliter fieri nequit.

7 QVÆST. Ex quibus causis liberatur quis à restituenda fama per retractationem? R E S P. Ex tribus præcipue. Prima est, ob vitæ periculum, nisi adeo vita abiecta sit, & fama adeo illustris, ut fama vitæ longe excellat, sicut paulo ante dixi. Secunda est, ob inæqualitatem maximam, illustrissimæ personæ infamantis, ad infamatum. Quia (ut iam dixi) nemo tenetur rem parui ponderis resarcire cum detrimento magno rei magni momenti. Tertia est, cum probabiliter creditur minime retractationem profuturam. Ita communiter Doctores.

8 QVÆST. Non potest fama restitui in proprio genere per retractationem, estne restituenda per compensationem a tercio rei? R E S P. Negat Toletan. numer. 415. Sylu. detract. qu. 4. Ratio Toletani est, quia ut vita, sic fama non est pretio æstimabilis, igitur de ea non potest fieri compensatio. Opposita sententia est D. Tho. 2. 2. qu. 32. ar. 2. ad 2. Scot. in 4. d. 15. qu. 4. Sot. 4. iust. qu. 6. ar. 1. & deteg. secr. memb. 1. qu. 2. Couar. regu. pec. 1. p. nu. 6. Nau. ca. 18. nu. 430. Ratio eorum est sumpta ex opposito fundamento, quia ut vita, sic fama, quamuis entitatiue, & essentialiter excedat omne pretium (pellam enim pro pelle dabit homo pro anima sua) tamen quo ad hominum æstimationem ad aliquod pretium reducuntur. Quoniam vero ex cõmuni Doctõrum sententiã, quando debitum compensari neque

neque

nequit ad æqualitatem in eodem genere, compensatio est in alio, quo ad fieri poterit adæquando. Restituitur ergo est talis fama per pecuniam oblatam: honoris oblatum: munus honorificum in Republica infamato commissum, vel quid simile.

9 QVÆST. *Possuntne mutui infamatores se inuicem compensatione à restituendo liberare?* RESP. Possunt. Itaque quando infamia est æqualis, & vnus non vult restituere, alter soluitur à restituendo compensatione iniuriæ. Et communis sententia. Probatur ex *cap. Tua frat. de adu. Paria crimina mutua compensatione delentur. cap. Non iniquus. 32. quest. 6.* Deinde, quia in quibuscunque dantur mutuo datis, & acceptis, si paria sint, & pleno iure pertineant ad damnificantes, vno reuente restituere alter soluitur à restituendo. Oppositam sententiam adducit Caietan. 2. 2. *quest. 62. art. 2. Maior in 4. dist. 15. quest. 16. Nau. cap. 18. num. 47. Tolet. num. 396.* Eorum ratio est, quia per reciprocam infamiam non tollitur damnus illatum ad inuicem: Sed hæc ratio nulla quidem mercedis dicio est. Multa esset, si dixisset, per famæ retentionem non restituere, non colli damnum illatum, ergo quatenus restituatur, manet damnum resarciendum. Verum tamen eadem ratio fieri posset in mutuo pecuniarum debito, nam per retentionem pecuniæ non tollitur damnum illatum. Et tamen nullus Auctor negat, in debitis realibus fieri posse compensationem, & restituendi obligationem cessare.

10 QVÆST. *Fierine poterit compensatio in pecuniarum fama, quam infamator restituere non vult?* RESP. Poterit. G. Debeo tibi centum, iniuste me infamasti, infamia centum fuit æstimata, non vis mihi famam restituere, non possum centum in compensationem retinere, cum aliter via iniuriam delere nequeo. Probatum, quia tu ita restituere teneris, ergo ego eam compensationem facere nequeo, cum aliter me indemnem seruare non possum. Aragon. & Roderic. cum alijs iam citatis.

11 QVÆST. *Qua obligatio manet hæredes infamatorum?* RESP. Tenentur restituere damna realia ex infamia subsequuta. Ita Palud. in 4. *dist. 15. quest. 2.* si iam iniuste infamator ea non restituit, vt notauit Cord. *quest. 3.* *de*

Salon cont. 21. Constat ex cap. finali de sepul. cap. A nobis. 2. de sententia excommunicationis. Quoniam huiusmodi realia debita sunt onera hæreditatis, vt probat Mol. tomo 1. iust. disp. 217. Tenentur præterea restituere famæ ipsius damnus. Ita Doctores citati, & Adrian. quodlib. II. Pedraca ad 8. præceptum. Emmanuel. cap. citat. concl. 5. Ratio est, quia ista fama est pecunia æstimabilis, vt omnes tenent contra Syllu. & Toletan. ergo transit hoc onus cum pecunia, aut cum rebus pecuniæ æquipollentibus ad hæredes.

12 QVAEST. Quâ alia via excusatur quis à fama restitutione? RESP. Excusatur per iniuriæ remissionem factam ab ipso infamato.

13 QVAEST. Ex quo colligitur remissio infamiae ab ipso infamato facta? RESP. Ex verbis. Non tamen ex familiaris conuersatione. Bene enim potest quis familiariter agere cum creditore, qui ab eo pecunias abstulit, & retinet: & tamen non censetur debitas pecunias remittere.

CAPVT XV.

De restitutione circa bona Fortunæ.

Iam egimus, Deo Opt. Max. aduente, de restitutione damnorum circa bona Animæ. Item circa bona Corporis. Nunc bonis, faxit idem Deus, auspicijs, aggredimur tractationem restitutionis circa bona Fortunæ, sic enim appellantur bona externa opum, & diuitiarum.

De Vsurâ. §. I.

- 1 Quid est usura.
- 2 In quo differt mutuum ab accommodato.
- 3 Quid est lucrum.
- 4 Quod peccatum est usura.
- 5 Quotuplex est usura.

E

§ Quo